

AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM ÇABALARI EKSENİNDE YEREL YÖNETİMLER VE SOSYAL HİZMETLER İLİŞKİSİ

Hakan AYDIN *

ÖZET

Bu makalede, sosyal hizmetler ve yerel yönetimlerin niteliği, konumu, merkezi yönetim-yerel yönetim-sosyal hizmetler ilişkisi sosyal güvenlik-sosyal politika ve yerel yönetim çatısında ele alınmış, taşıdığı özellikleri ve önemi bakımından daha çok yerel bir nitelik taşıyan sosyal hizmetler, küreselleşme ve AB süreciyle birlikte yapılan düzenlemelere paralel olarak Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkındaki 5227 Sayılı Kanun bazında irdelenerek Türkiye'deki durum saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmetler, yeniden yapılanma, yerel yönetimler, Avrupa Birliği

ABSTRACT

The Relationship Between Axis Adaption Effort of European Union and Local Administration and Social Services

In this article characteristic and position of social services and local administration the relationship between centralized administration-local administration and social services has been analysed under the headings of social security-social policy and local administration. Since social services structured more locally because of its nature and importance, the situation in Turkey has been analysed in the context of globalization and EU process and the Act on Main Principles of Public Administration and Restructuring (Act Number: 5227)

Key Words: Social Services, restructuring, local administration, European Union.

* SHÇEK Genel Müdürlüğü Müfettişi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE Kamu Yönetimi ABD Yüksek Lisans Öğrencisi

GİRİŞ

Hızlı değişim ve gelişmenin yoğun olarak yaşandığı çağımızda yönetim anlayışıyla birlikte devletin görevlerinde de sürekli bir değişim ve kapsam genişlemesi yaşanmaktadır. Genel olarak ifade edilecek olursa, toplumun taleplerine karşı duyarlı, katılımcılığa önem veren, yerel, hedef ve önceliklerini belirlenmiş, hesap veren, şeffaf, daha küçük ancak daha etkin bir kamu talebi dile getirilmiştir. Kamunun üretimden çekilmesi, düzenleyici ve denetleyici işlevinin güçlendirilmesi, özel sektör ve toplum ile paydaşlık ilişkisi geliştirilmesi yönetim olgusu bağlamında öngörülmüştür.

Tarihsel süreç içerisinde yakın zamana kadar karşılıklı yardımlaşma ve dinsel inançlar gereği giderilmeye çalışılan yoksulluk, özürllülük, kimsesizlik, muhtaçlık gibi sorunlar artık bu yaklaşımlarla giderilemez hale gelmiş ve devletin doğrudan sorumluluğu alanına girmiştir. Böylece, sosyal devletin bir görevi haline gelen sosyal hizmetler, özgür, çoğulcu ve demokratik bir toplumda gelişmeyi ve toplumu yaşatmayı sağlayıcı bir kurum olarak karşımıza çıkan "kamu yönetimi" içerisinde örgütlenilerek halka verilmeye başlanmıştır (Ergun ve Polatoğlu, 1992: 100).

Yeni bir yüzyılda devletin artan ve farklılaşan görevleri arasında sosyal hizmetler kavram ve kapsamı içerisinde ele alınabilecek hizmetler büyük bir yer tutmuştur. Bu nedenle ülkelerin sosyo-ekonomik, siyasal, kültürel ve yönetsel özelliklerinin etkileşim alanı olarak kamu yönetim sistemi de değişim ve yenilikler anlamında tekrar sorgulanmaktadır. Çünkü nüfusların sayısal artış ve bileşimindeki değişimler, göç, hızlı sanayi ve teknolojik gelişmeler ve toplumsal yaşamda meydana gelen değişiklikler beraberinde birçok sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Türkiye'de sosyal hizmetler halen, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Genel Müdürlüğü'nün yanı sıra çeşitli kurum ve kuruluşlar eliyle yürütülmektedir. 2828 sayılı Kanunla 1983 yılında kurulan kamu tüzel kişiliğine sahip ve genel bütçeli SHÇEK Genel Müdürlüğü sosyal hizmetlerin ulusal düzeyde planlanması, uygulanması, koordine edilmesi ve denetlenmesinden sorumlu temel kamu kurumu hüviyetine sahip bulunmaktadır. Bununla birlikte sosyal hizmetler alanında yerel yönetimler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin de doğrudan veya dolaylı yükümlülüklere sahip olduğu da bilinmektedir.

Türkiye'de birçoğu iç hukuk kuralına dönüşmüş olan AB belgelerini referans kabul eden hukuki düzenlemelerle sosyal devlet düzeni ve sosyal hizmet sistemini yeniden yapılandırma çabası içindedir.

1. KAMU YÖNETİMİNİN TEMEL İLKELERİ VE YENİDEN YAPILANDIRILMASI HAKKINDAKİ 5227 SAYILI KANUN VE SOSYAL HİZMETLER

Bugün için Türkiye’de kamu yönetiminin mevcut durumuna ilişkin olarak; kamu kurumlarının hantal yapıları, karar alma süreçlerindeki yavaşlığı, yetki ve sorumluluk dengesinin iyi dağıtılmamış olması, engelleyici bürokratik zihniyet, yönetim-siyaset dengesinin kurulmamış olması gibi nedenlerle idarenin öncü olmak yerine toplumsal gelişmelerin ve değişimin önünü tıkadığı şeklinde eleştiriler getirilmektedir. Bu ve benzeri nedenlerin etkisiyle idarenin amaçlarında, görevlerinde, görevlerin bölüşümünde, örgüt yapısında, personel sisteminde, kaynaklarında ve bu kaynakların kullanılış biçiminde; mevzuatında ve halkla ilişkiler sisteminde mevcut aksaklıkları, bozuklukları ve eksiklikleri düzeltme amacı güden düzeltim faaliyetleri (bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de) kamu yönetimi disiplininin ve ülke yönetimlerinin gündem maddesini oluşturmaktadır (DPT, 2003: 3).

Ülkemizde 1980 sonrası kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması ve devletin rolünün yeniden belirlenmesi çalışmaları, 1989 yılında Kamu Yönetimi Araştırma Raporu (KAYA Raporu) ile teorik bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. 1994 yılında 7. Beş Yıllık Kalkınma Planında da yeniden yapılanma ve devletin rolünün yeniden belirlenmesine ilişkin somut ve net ifadeler yer almıştır. Benzer ifadeler 8. ve 9. Beş Yıllık Kalkınma Planında da vardır. Ancak yeni kamu yönetimi anlayışının saydamlık, katılımçılık, performansla göre değerlendirme, kolaylık, etkinlik ve verimlilik gibi yansımaları özellikle Kamu Yönetimi Temel Kanunu tasarısında görülmektedir. Yine sosyal hizmetlerin görev ve yetkilerinde büyük değişikliklere yol açan düzenlemeler de en bariz şekilde Kamu Yönetimi Reformu’nun en önemli parçası olan Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkındaki 5227 Sayılı Kanun’da yer bulmuştur.

Kamuoyunda “Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı” olarak bilinen bu değişim hamlesi 2003’ten sonraki yıllara damgasını vurmuş bir çaba olarak göze çarpmaktadır. Bu kanun tasarısı her ne kadar Cumhurbaşkanlığı tarafından TBMM’ye iade edilmesinden sonra tekrar gündeme getirilmemişse de, bu tasarısındaki bakış açısı toplumun her kesiminde tartışılmış, aynı mantık ve bakış açısı içinde olan kimi kanunlar TBMM tarafından kabul edilerek yasalaşmış, kurumsal değişim süreci başlamıştır (Ergenç, 2009: 35-41).

Sayın Cumhurbaşkanının, yayımlanmasını çeşitli gerekçelerle uygun görmediği 5227 sayılı “Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırıl-

ması Hakkında Kanunu”, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 16, 23, 38, 39, 40, 46, 49, geçici 1, geçici 3, geçici 4, geçici 5, geçici 6, geçici 7, geçici 8 ve geçici 9. maddelerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi’nce bir kez daha görüşülmesi için, Anayasanın değişik 89 ve 104. maddeleri uyarınca geri göndermiştir. 3 Ağustos 2004 gününde TBMM’ye geri gönderilen bu yasa üzerinde bugüne kadar herhangi bir gelişme olmamıştır. Ancak tasarı çerçevesinde kimi kanunlar TBMM tarafından kabul edilerek yasalaşmıştır.

KYTK Tasarısı ile merkezi idarenin görev ve sorumlulukları kısıtlanarak halen merkezi idare tarafından yürütülen hizmetler İl Özel İdarelerine devredilmektedir. Yeni görev bölüşümüne göre Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tarafından sunulan hizmetler artık İl Özel İdaresi görev alanı içine girmektedir. Bu durumda bugün mevcut kamu harcamalarının % 1,5’ini yapan İl Özel İdareleri, tasarının yasalaşması ile birlikte kamu giderlerinin yaklaşık %20’sini yapacaktır.

Kamu Yönetimi Temel Kanunu’nun amacı, katılımcı, saydam, hesap verebilir, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir kamu yönetiminin oluşturulması; kamu hizmetlerinin adil, süratli, kaliteli, etkili ve verimli bir şekilde getirilmesi için merkezi idare ile mahalli idarelerin görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi; merkezi idare teşkilatının yeniden yapılandırılması ve kamu hizmetlerine ilişkin temel ilke ve esasların düzenlenmesidir. Bu genel çerçeve içinde hazırlanan Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı yeni ve kapsamlı bir perspektif içinde kamu yönetiminde yeniden yapılanma sürecini başlatmak ve bu sürece rehberlik etmek üzere hazırlanmıştır. Kamu yönetimi zihniyeti, yaklaşım ve yöntemleri ile organizasyon yapısında köklü değişiklikler öngören bu Kanun Tasarısı; kapsamlı bir çerçeve ve uzun vadeli bir perspektif içinde, merkezi idare ve mahalli idarelerde “iyi yönetim” ilkelerini hayata geçirmeyi hedeflemektedir (T.C. Başbakanlık, 2003: 11-66).

Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısında ifade edilen bakış açısını tek kelimeyle özetlemek gerekirse; adem-i merkeziyet, yerelleşme, desentralizasyon, yerinden yönetim, subsidiyalite gibi değişik tanımlarla ifade edilen mahalli idarelerin güçlendirilmesi için, merkezi yönetimin görev ve yetki tanımlamasını yapıp, görev ve yetkilerini ayrıntılı olarak belirleyip, devletin küçültülmesi ve devletin tanımlanmamış diğer tüm görevlerinin yerel yönetimlerce yapılacağıının ifadesidir (Ergenç, 2009: 40).

Bu yaklaşımların ötesinde, gerek burada ayrıntılı olarak ele alınan Kamu Yönetimini Yeniden Yapılandırma Kanunu ve gerekse yerel yönetimlerle ilgili onaylanan diğer yasaların varmak istediği genel amaç ile Türkiye’nin Avrupa

Birliği ile uyum süreci arasında da yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu, AB'ye üyelik sürecinde, merkezi idarenin ve özellikle yerel yönetimlerin idari kapasitelerini güçlendirme amacıdır. AB'ye katılım öncesi dönemde diğer aday ülkelerdeki reform süreçlerinde olduğu gibi, ülkemizde de kamu hizmetlerinin sağlamasında sorumluluk alanı genişleyen yerel yönetimlerin, üyelik sonrası kendilerinden beklenen görevleri etkin ve verimli bir biçimde yerine getirmeleri amacıyla, örgütlenme ve işleyiş ilkeleri açısından reforma tabi tutulması ve sonuç olarak yerel yönetim birimlerinin kapasitelerinin artırılması gerekmektedir. Bu çerçevede, Türk yerel yönetim sisteminde gerçekleştirilmeye çalışılan ve Ulusal Program'da da yer alan reformlarla yerel yönetimlerin idari kapasitelerinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir (Köseçik ve Özgür, 2005: 13).

Sosyal hizmetler konusunda hizmeti sunan kurum bakımından radikal bir değişiklik öngören Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı tek başına yapılmış bir çalışma değil diğer kamu kurumları tarafından da bazı düzenlemeler yapılmıştır. Ancak sosyal hizmetlere yönelik hazırlanan bu çalışmaların tamamı tasarı düzeyinde kalmıştır.

2. AB SÜRECİNDE SOSYAL HİZMETLERE YÖNELİK OLARAK YEREL YÖNETİMLER ALANINDA YAPILAN DÜZENLEMELER

2.1. Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler İlişkisi

Sosyal hizmetler; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür (SHÇEK Kanunu, 1983:3/a).

Sosyal hizmetlerin gelişmesi ve etkililiği sosyal devlet anlayışı ile yakından ilişkilidir. Ülkelerin sosyal düzenlerini oluşturan sosyal devlet sistemleri büyük ölçüde tarihsel geçmişiyle bağlantılıdır.

1961 Anayasası ile Türkiye'de sosyal devlet ilkesi kabul edilerek bireylerin "insan" olmalarından kaynaklanan bazı hakları olduğu belirtilmiş, söz konusu hakları hayata geçiren düzenlemeler yapılmıştır. Sosyal düzenin şekillenmesinde büyük ölçüde katkıda bulunan 1961 Anayasası'ndan sonra 1982 Anayasası da sosyal düzen bakımından ayrıntılı ve ileri düzeyde haklar sağlayıcı hükümler getirmiştir. Korunmaya muhtaç kişiler, engelliler (özürlüler), yaşlılar, yurt dışındaki Türk işçileri ile sağlık, işsizlik, cehalet gibi sosyal risklerden ayrıntılı olarak söz eden Anayasamız, özellikle korunmaya ihtiyacı olan kesimlere yönelik hizmetler için devlete önemli görevler yüklemiştir. Devlet, zor durumda olan,

kendi kendine yetemeyen ve başkasından yardım almak zorunda kalan kişileri, Anayasamızın 61. maddesine göre sosyal hizmetler ve yardımlarla desteklemekle yükümlü kılınmıştır (DPT, 2000: 9).

Ancak, küreselleşmenin ve Avrupa Birliği'nin etkisinin iç hukuktaki yansımaları, toplumda yaşanmakta olan sosyal değişim ve sosyal gelişme, zamanla farklı ve yeni sosyal problemlerin ortaya çıkması nedeniyle sosyal hizmetlerin tanımı, mahiyeti, muhtevası, politikaları ve hedefi de buna paralel olarak değişmekte ve gelişmektedir.

2.2. Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Yapılanmasında Avrupa Birliği'ne Uyum Çabalarının Yansımaları

Kamu yönetim sisteminin merkezi yönetimden sonraki en büyük ve en önemli parçası olan yerel yönetimler, merkezi yönetimle birlikte kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde görev alan kuruluşlardır. Boyutları ve etkinlikleri ülkelerin yönetim sistemlerine (üniter / federal devlet) bağlı olarak değişmekle birlikte mahalli / bölgesel düzeydeki kamu hizmetleri yerel yönetimler tarafından sağlanmaktadır. Ancak, ülkelerin yönetim sistemi bütünlüğü içinde yer alan ve kuruluş ilkeleri, görev ve yetkileri, gelir ve harcama kalemleri yasama organı tarafından belirlenen bu kurumların kamu ve sosyal refah hizmetlerinin yerine getirilmesindeki rol ve etkinliği büyük ölçüde merkezi yönetimin bu hizmetlerin sağlanmasındaki yaklaşımına bağlı olarak değişmektedir (Ersöz, 2009: 772).

En kabul edilir tanımı ile yerel yönetimler, belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun bireyelerine, bir arada yaşamak nedeniyle kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacı ile kurulan, karar organları (kimi durumda yürütme organları) yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarca belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelire, bütçeye ve personele sahip, merkezi yönetimle olan ilişkilerinde yönetsel özerklikten yararlanan kamu tüzel kişileridir (Kaya Projesi Raporu, 1992: 1).

Türkiye'de yerel yönetimler bir anayasal kurumdur. 1982 Anayasasına göre idarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır (md.123). Mahalli idareler; (yerel yönetimler) il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir (md.127) (T.C. Anayasası, 2009: 36). Böylece anayasal bir temele oturan yerel yönetimler, Türkiye'de üç ayrı türde örgütlenmiş bulunmaktadır. Bunlar il özel idaresi, belediye ve köy olmak üzere üç kademelidir. Ancak bu üç kademe arasında temel olarak herhangi bir hiyerarşik ilişki bulunmadığı gibi eşgüdüm amaçlı ilişki de bulunmamaktadır.

Yüzelli yıllık bir geçmişe sahip ülkemiz yerel yönetimleri, yasal ve idari düzenlemeler ve mali imkânlarla bağlı olarak zaman zaman değişmekle birlikte, sosyal politika alanında çok çeşitli görevler yerine getirmişlerdir.

Yerel yönetimlerle merkezi devlet ilişkisini betimlemesi açısından Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği (IULA) belgelerinde yer alan ve Türkiye'nin de onayladığı evrensel nitelikteki belgeler ile Ankara Antlaşması (1963), Katma Protokol (1970), Gümrük Birliği (1995), Katılım Ortaklığı Belgeleri, Ulusal Programlar, İlerleme Raporları, Müzakere Çerçeve Belgeleri ile sosyal hizmet kavramına yeni bir içerik kazandırılmıştır. Sosyal hizmetler çeşitlenmiş farklılaşan toplumsal sorunlar karşısında devlet yeni yükümlülükler üstlenmiştir.

Sosyal hizmetler konusu AB genelinde aslında yerel (belediyeler) ve bölgesel yönetimlerin konusudur. Bu noktada "subsidiarity (hizmette yerellik)" ilkesi öne çıkmaktadır. Subsidiarity, devlet örgütlenmesinin aşağıdan yukarıya kurulmasını öngörmektedir. Yerellik, yerelleşmenin tersine, yukarıdan aşağıya bir yetki devri sürecini değil; yetkileri önce en alt kademeye bırakma, bu kademelerin taşıyamadığını bir üste çekme biçiminde bir yapılanma süreci olarak resmedilmektedir (Güler, 2005).

Günümüzde AB içinde sağlanan sosyal hizmetlerin en önemli meselelerinden birisi ülkemizdekine benzer biçimde hizmet sağlayıcıların çeşitliliğidir. Bu nedenle hizmetler arasında standartlaşma sağlanmaya çalışılmaktadır. AB, bu amaçla hizmette yerellik ilkesini uygulamaya bu mümkün olmazsa dıştan hizmet satın alma yoluna gitmeye çalışmaktadır (Apan, 2007: 6-11). Ayrıca AB sosyal politikalarla ekonomi politikaları bir bütün olarak değerlendirip bu amaçla daha çok istihdama yönelik stratejilerle geliştirmektedir.

AB hukukunda sosyal hizmetlerin kalitesi önemlidir. Bu noktada AB'nin kuruluş felsefesinde yer alan rekabetçi bir toplum yaratma hedefi sosyal hizmetlerin bir yük gibi görülmesi sonucunu ortaya çıkarabilir. Böyle bir sonucun Avrupa Sosyal Modeli için bir tehlike arz ettiğini fark eden AB düzenlediği sosyal forumlar aracılığıyla tehlikenin önüne geçmeye çalışmaktadır. Sosyal hizmetlerin sağladığı sosyal koruma ve içerme AB içinde eşitliği sağlamanın yolu olarak görülmektedir. Aktif içerme, işgücü pazarına, iş fırsatları veya eğitim yoluyla girmenin yanında, onurlu bir hayat sürdürmeye yetecek gelir desteği sağlamayı da gerektirmektedir (Apan, 2007: 10).

AB sosyal yardım ve hizmetleri daha çok güçlü yerel yönetimlerin görev sahasında kabul etmekte ve konuyu hizmette yerellik ilkesi çerçevesinde de-

ğerlendirmektedir. Aynı şekilde mahalli idarelerle ilgili olarak ülkemizde yapılan son yasal düzenlemeler de belediye ve il özel idarelerine mahalli dayanışma boyutunda görevler vermektedir. Böylelikle daha önceki yerel yönetim hizmetleri kapsamında yerel sosyal hizmetler konuları açıkça belirtilmezken ve yerel yönetimlerin inisiyatifine bırakılırken 2004 ve 2005 tarihli kanunlarla birlikte bazı uygulamalar, yerel yönetimlerin zorunlu ve fakat müeyyidesi olmayan görevleri arasına girmiştir.

Yerel yönetimlere ilişkin temel yasalar, 2004 tarihinden itibaren yeniden düzenlenmiştir. İlk düzenleme 10.07.2004'te 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile başlamış; 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 22.02.2005 tarihinde kabul edilmiş, 5393 sayılı Belediye Kanunu da 03.07.2005 tarihinde değiştirilerek belediyelere ve il özel idarelerine sosyal hizmetlere ilişkin önemli görevler ve yükümlülükler getirilmiştir.

Türkiye'de yerel yönetim sistemini yeniden oluşturan yasal düzenlemelerin 2003 yılından bugüne geçirdiği dönüşüm, yerinden yönetimci bir yapıyı oluşturulma sürecinin anlamlandırılması bakımından büyük önem taşımaktadır. Dönüşüm merkezi yönetim-yerinden yönetim ilişkisinin denge noktasının yerinden yönetimci bir yaklaşımla bozulması, ardından yine merkezîyetçi sayılabilecek bir denge noktasında durması biçiminde gerçekleşmiştir (Ereñin, 2007: 108). Bu dönüşüm 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda yer alan önemli hükümler çerçevesinde görülmektedir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile İl Özel İdarelerine;

- Mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla, il sınırları içerisinde, sosyal hizmet ve yardımlarda bulunma, yoksullara mikro kredi sağlama, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının; yapım, bakım ve onarım ile diğer ihtiyaçların karşılanması (md.6/a), Hizmetlerin vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulması; hizmet sunumunda özürü, yaşlı, düşkün ve dar gelirli olanların sunumuna uygun yöntemler uygulanması (md. 6), Eğitim, kültür ve sosyal hizmetler, imar ve bayındırlık, çevre ve sağlık ihtisas komisyonlarının kurulması(md. 16), Vali tarafından il halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemlerin alınması, il özel idaresi bütçesinde yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneğin kullanılması (md. 30/m,n), Yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürü olanlara yapılacak sosyal hizmet ve yardımların il özel idaresi giderleri arasından yer alması(md. 43/h), Sağlık, eğitim, spor, çevre, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürü olanlara, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında ilde dayanışma ve katılımı sağlamak,

hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği arttırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulamak(md.65) gibi sosyal hizmet ve yardımlara ilişkin düzenlemeler getirilmiştir (İl Özel İdaresi Kanunu, 2005).

Öte yandan söz konusu hizmetlere ilişkin usul ve esasların belirlenmesi İçişleri Bakanlığı'na bırakılmıştır. Bakanlığın konuyu düzenleyen "İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği" 09.10.2005 tarihli ve 25961 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "belediyelerin görev ve sorumlulukları" başlıklı 14. maddesi ile mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla belediyelere;

- Sosyal hizmet ve yardım, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini yapma ve ya yaptırma, Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler için kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açma, Belediye hizmetlerin, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulması,

Ayrıca bu kanunla;

- Hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumlarına uygun yöntemlerin kullanılması (md. 14), Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanma, özörlülere yönelik hizmetleri yürütme ve özörlüler merkezi oluşturma (md. 38/n), Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özörlülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımların belediye giderleri arasında yer alması (md.60/i), Belediye ve mücavir alan sınırları içinde kendisine, eşine veya onsekiz yaşından küçük çocuklarına ait konutu olmayan dar gelirli kişiler ile afete maruz kalanlara arsa tahsisi yapılabilmesi (md.69), Kanunun 75. maddesine göre, belediyeler görev ve sorumlulukları alanına giren konularda, engelli dernek ve vakıfları ile işbirliği içerisinde onların sorunlarının çözümüne katkıda bulunabilir (md.75). Sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerinin kent konseyi ile hayata geçirilmesi (md. 76), Sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve yardım hizmetleriyle, yaşlılara, kadın ve çocuklara, özörlülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği arttırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulama (md. 77) gibi sosyal hizmet ve sosyal yardımlara ilişkin düzenlemeler yapılmıştır (Belediye Kanunu, 2005).

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları" başlıklı 7. maddesi 1. fıkrasının (v) bendiyle büyükşehir belediyelerine "Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu

amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek ve işletmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak"; 2. fıkrasının (d) bendiyle de, büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediyelerine; "Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; "...yaşlılar, özürllüer, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak;..." görev, yetki ve sorumluluğu verilmiştir (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004).

2004 yılından itibaren yürürlüğe giren ve yerel yönetimleri düzenleyen kanunlar dikkate alındığında ise reform çabasının yönetsel ve piyasaya dönük yerinden yönetim üzerinde yoğunlaştığı, siyasal yerinden yönetime dönük çok az gelişme olduğu ve mali yerinden yönetimin ise henüz gündemde yer bulamadığı görülmektedir (Erençin, 2007: 110).

Yapılan düzenlemelerde, merkezle yerel yönetimler birbirlerinin alternatifi olarak görülmemekte, aralarında görev bölüşümü ve dağılımı vurgulanmakta, yerel yönetimler sahip oldukları yerel dezavantajlı kesimler envanterleri ve bu hizmetlerden yararlananlara daha yakın olmaları gibi nedenlerle, sosyal hizmetleri merkezi yönetimlere göre daha etkin ve verimli olarak yerine getirebileceği ifade edilmektedir. Bu yönde yapılan düzenlemelerin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile getirilen ilkelere ve Maastricht Antlaşması'nın önemli bir yönünü oluşturan subsidiyarite (hizmette yerindenlik) ilkesiyle uyumlu olduğu ifade edilebilir.

Yeni yasal düzenlemeler büyük oranda sözü edilen yaklaşımların devamı olduğu yani yeni kamu yönetimi anlayışı odaklı olduğu izlenimini vermektedir. Özellikle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum kuruluşlarının yönetim sürecinin içine çekilmesi ve yine kent konseyleri ve Yerel Gündem 21'lerle katılımın sağlanmasına ilişkin düzenlemeler olumlu gelişmeler olarak değerlendirilebilir.

Yerel yönetimler tarafından sunulan sosyal hizmetlerin çeşitleri, yoğunluğu, kalite ve etkinliği yerel yönetim biriminin büyüklüğüne, sahip olduğu kaynak ve nitelikli personel durumuna, hizmet sunulan toplumun gelişmişlik düzeyine, yapı ve özelliklerine göre değişmekle birlikte bu hizmetler genel olarak çocuklara, gençlere, yaşlılara, özürllüere, yetişkinlere, muhtaç ailelere yönelik olarak geniş bir alana yayılmıştır.

Ancak;

Yerel yönetim birimlerinin mali açıdan kaynak yetersizlikleri,

Sosyal hizmet uygulamalarına yönelik veri yetersizliği,

Yerel yönetim birimleri arasındaki koordinasyonsuzluk,

Sosyal hizmet alanı ile ilgili olarak merkezi yönetim tarafından yürütülen hizmetlerle birlikte çok başlı bir tablonun varlığı,

Yerel yönetim birimlerinde yeteri kadar sosyal hizmet alanında uzmanlaşmış personel bulunmaması,

Sosyal hizmetlere yönelik standartların belirlenememiş olması ve

Yerinden yönetim kuruluşlarında sosyal hizmetler ve yardımlar konusunda uygulama birliği bulunmaması

gibi bir çok sorun yerel yönetimler tarafından sunulacak hizmetlerin pratikteki etkinliğini azaltmaktadır. Nitekim söz konusu yasalarla merkezi yönetim ile yerel yönetimlerin bir tür ortaklık ilişkisi içinde üretip sundukları kamu hizmetlerinin kararlaştırılmasından ve bu hizmetlerden yararlanmadan vatandaşların dışlandığı ve yoksun bırakıldığı, yerinden yönetimin toplumsal boyutunun ihmal edildiği yönünde eleştiriler yapılmıştır.

Özellikle belediyelerin sosyal hizmet ve yardımlarla ilgili görevlerinin ilgili mevzuatta çok geniş olarak tanımlanmış olması ve uygulamayı ise takdire bırakması nedeniyle uygulamada çok büyük farklılıklar görülmektedir. Bu husus ise belediyelerce yapılan sosyal hizmet ve yardımları, sürekli olarak tartışma konusu yapmaktadır. Her bir belediyede farklılık ve derinlik gösteren söz konusu uygulamalar; bir yandan farklı illerde farklı sosyal yardımlardan yararlanılması ya da ülkenin bir bölümünde yararlanan yardımlardan ülkenin başka yerlerinde hiç yararlanılamaması gibi sonuçlar doğurması nedeniyle "Sosyal Devlet" olgusuna zarar vermekte diğer yandan da seçim ve diğer politik tercihler sebebiyle bazı yerlerde sosyal hizmet ve yardımlara ayrılan aşırı kaynaklar nedeniyle söz konusu kaynak ayrımları mahalli idarelerin asli görevlerini engelleyecek duruma da ulaşabilmektedir. Ayrıca belediyeler ile diğer kamu kurumları ve STK'lar arasında işbirliği ve koordinasyon yeterince sağlanamamaktadır. Bu durum ise bazı yerleşim birimlerinde çok gerekli bazı hizmetlerin dahi vatandaşa ulaştırılamamasına, bazı yerleşim birimlerinde ise mükerrer hizmet ve yardımlara yol açmaktadır. Bu karmaşanın giderilmesi için, Devlet kurumlarınınca vatandaşa ulaştırılacak sosyal hizmet ve yardımların tanımlanması ve bu hizmet ve yardımların hangi kurumlar ve/veya belediyelerce gerçekleştirileceği, mükerrer uygulamalara imkân vermeyecek, belirsizlik ve keyfi uygulamalara yol açmayacak şekilde ana hatlarıyla ilgili mevzuatta düzenlenmelidir (DDK Araştırma ve İnceleme Raporu, 2009: 27).

Ülkenin Avrupa Birliğine uyum süreci, sosyal hizmet ve yardımların uluslararası norm ve standartlara uygun hale getirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu

nedenle sosyal hizmet ve yardımları sunan yerel yönetimlerin sosyal yardım uygulayıcıları olan sosyal hizmet uzmanlarını (sosyal çalışmacı) istihdam ederek, söz konusu kararlarının mesleki ilkelere uygun alınması olanağının yaratılması gerekmektedir.

Yerel yönetim birimlerinin sosyal hizmet ve yardım uygulamalarında istenilen ölçüde şeffaflığın sağlanamaması, yardımların dağıtılması konusunda kamuoyunda bazı tereddütlere yol açmaktadır. Özellikle belediyelerin bu amaçla yaptıkları harcamalar çok tartışılmaktadır. Bu nedenle, sosyal hizmet ve yardımların belirlenecek formatlarda ve periyotlarda ilan edilmesine imkân sağlayacak bir sistem oluşturulması gerekli görülmektedir.

Sosyal hizmet ve yardımların vatandaşa ulaştırılmasıyla ilgili bir diğer sorun da bu hizmetlerden yararlanması öngörülen kişilerin, hizmet ve yardımlarla ilgili yeterince bilgilendirilememesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunun aşılabilmesi için, yerel yönetimlere nasıl başvuru yapılacağı konusunda hedef kitlenin iyi bilgilendirilmesi ve muhtaç kesimlerin sosyal hizmet programlarına erişimlerinin kolaylaştırılması hususunda düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Nitekim bu hizmetlerin kolaylaştırılması hususu kişiye en yakın noktada verilmesi ile birebir ilişkilidir.

Günümüzde yaşanan, toplumsal ve ekonomik sorunlar etkili önlemleri ve acil çözüm yollarını gerektiren boyutlara ulaşmış, yerel yönetimlere ilişkin kanunlarda da bu nedenle sosyal hizmetlere ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Ancak, sosyal hizmetler alanında yerel yönetimler ile merkezi yönetimler aynı zamanda ve belli bir sisteme ve denetime dayanmayan bir şekilde görevli ve sorumlu tutulmuşlardır. Bunun sonucunda çoğu kez hizmette boşluklar ve ikilemler yaratan bir dağınıklık gözlemlenmiştir.

Türkiye’de sosyal devlet ve sosyal hizmetler yapısını düzenleme çabaları; küresel hukuk rejimi ile Avrupa birliği sürecinde bölgesel hukuk rejimi arasında nitelik ve nicelik olarak yönetim ve ekonomi paradigmalarına göre değişmekte, daha çok dış etkenlerin etkisi altında şekillenmektedir. Küreselleşmenin Türkiye’de işleyen dinamiği ile Avrupa Birliği yönelişi her alanda olduğu gibi sosyal alanda da farklı işlemektedir.

Bu sebeple ulusal düzeyde; ekonomide yatırımların yapılarak üretimin geliştirilmesi politikaları ile insanın ve toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi, ulusal düzeyde uygulanan ekonomi politikaları ile insan onuruna yakışır bir şekilde toplumun ve bireyin yaşam kalitesini yükseltecek sosyal hizmet ve yönetim politikaları bir arada ele alınması gerekmektedir.

2.3. Sosyal Hizmetlerin Yapılanmasına İlişkin SHÇEK Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Çalışmalar

Türkiye'nin sosyo-ekonomik gelişme çizgisinin Batı gelişme çizgisinden farklılığı, bu farklılığın getirdiği kendine özgü yapı ve ilişkiler ile bunların doğurduğu sonuçlar sosyal politika alanında da etkisini göstermekle birlikte bugün artık 1980'lerden sonra devletin küçültülmesi, etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması çabaları doğrultusunda hem kamu yönetiminde hem de yerel yönetimlerde ortaya çıkan önemli bir paradigma değişimiyle birlikte sosyal hizmetler anlayışı da AB sürecinde toplam kalite, yönetim, stratejik planlama, performans, yerinden yönetim, kamu-özel sektör-sivil toplum ortaklığı gibi kavramlar etrafında yeniden şekillenmekte, bu çaba gerek hizmet sunumunda, gerekse yasal düzenlemelerde açık bir şekilde yer bulmakta, kurumsal bir sosyal hizmet sisteminin oluşumu için gerekli unsurlar her ne kadar tercih edilen yöntemlere ve kapsama alanlarına göre ülkeden ülkeye farklılaşabilse de, evrensel değerler çerçevesinde sosyal hizmet sistemlerinin güçlü ayaklar üzerine oturtulması gerektiği toplumun her kesimi tarafından artık dile getirilmektedir.

Bu çerçevede hazırlanan ve sosyal hizmetlerin yeniden yapılandırılmasına yönelik olarak yapılan en önemli çalışma 2005 yılında SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Sosyal Hizmetler Hakkında Kanun Tasarısı" dır (www.shcek.gov.tr, 2009).

Söz konusu tasarı da genel hatlarıyla "Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkındaki 5227 Sayılı Kanun"da belirtilen bakış açısıyla paralellik arz etmekte olup adem-i merkezîyet, yerelleşme, iyi yönetim, yerinden yönetim, performansa dayalı yönetim, merkezden denetim yerinden yönetim gibi değişik tanımlarla ifade edilen kavramlar etrafında hazırlandığı, bu çerçevede mahalli idarelerin güçlendirilmesi için, SHÇEK Genel Müdürlüğü merkezi yönetimin görev ve yetki tanımlamasını yapıp, görev ve yetkilerini ayrıntılı olarak belirleyip, tanımlanmamış diğer tüm görevlerinin yerel yönetimlerce yapıldığı, merkezi yönetimin yetkilerinin büyük bölümünün yerel yönetimlere (İl Özel İdarelerine) devredildiği, personelin statüsünün değiştirildiği bir yapı oluşturulmak istenmiş ancak tasarı yasallaşmamıştır.

Bununla birlikte 20 Haziran 2005-01 Temmuz 2005 tarihleri arasında SHÇEK Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde "Vali Yardımcıları ve Belediye Başkanları Toplantısı" düzenlenerek, "Yerel Yönetimler ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İşbirliği Çalışma Raporu" adı altında bir rapor yayımlanmıştır.

Söz konusu raporda; SHÇEK Genel Müdürlüğü sorumluluğunda yürütülen hizmetler bütününe, çeşitlilik arz etmesi ve alan kapsamındaki sorunların

giderek ağırlaşması, çözüme ilişkin süreçlerde tüm sektörlerin ortak hareket etmesi sorumluluğuna vurgu yapılarak, sektörel anlamda (kamu/özel sektör/sivil toplum) ortak bir bilincin oluşması ve bu bilinç doğrultusunda ortak eylem planlarının realize edilmesi amaçlanmış, bu çerçevede yerel yönetimlerin koruyucu ve önleyici tedbirler ile sektörler arası işbirliği konularındaki katkıları tartışılmıştır (Yerel Yönetimler ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İşbirliği Çalışma Raporu, 2005: 4).

Öte yandan, 2-3 Şubat 2006 tarihinde Ankara/Kızılcahamam'da "Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması Çalıştayı" ile yine sosyal hizmetlere yönelik olarak geniş katılımlı toplantılar ile sorunların tespiti ve çözüm önerileri ortaya konulmuş, sosyal hizmetlerin yeniden yapılandırılmasına yönelik olarak 2005 yılında SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Sosyal Hizmetler Hakkında Kanun Tasarısı"na yönelik eleştiriler ortaya konulmuştur.

Bu çerçevede; tasarının merkez ve yerel yönetimler açısından kanunların aralarında karşılıklı beklenti ve sorumlulukları belirlememekte olduğu, sadece yetkileri dağıtmakta olduğu, yerelde hizmetin nasıl daha iyi (etkin, verimli, saydam, hesap verilebilir) verilebileceğine dair bu alana özel bir düzenleme içermediği, tasarının yerel yönetim kanunlarını yeterli görmekte olduğu, mevcut tasarının SHÇEK'in hâlihazırda hizmet verdiği ellibin kişinin bütçesini İl Özel İdarelerine devretmekle birlikte, hizmet genişlemesine olanak sağlayacak bir bütçeyi öngörmediği, merkezi yapı ve yerel yapının birbirine karşı sorumlulukları ve nasıl bir ilişki içinde çalışacaklarının ifade edilmediği, SHÇEK'in koordinasyon görevinin olduğu ancak tasarıda bir yetki verilmediği, yerel yönetimlerin sosyal hizmetler alanında uyacakları temel ilkeleri ve standartları belirleyen düzenlemelerin eksik olduğu, İl özel idarelerinin bu düzenlemeyle birlikte hantal bir yapıya dönüşeceği v.b. yönünde eleştiriler getirilmiştir (Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasına Çalıştayı Raporu, 2006: 18-45).

Öte yandan, SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından uygulamaya konulan 2010-2014 Stratejik Planda; 2010-2014 kurum uygulamalarında temel stratejik amaçlar "sosyal hizmet alanında yerelleşmeyi göz ardı etmeden rehberlik-danışmanlık ve denetleme rolünü güçlendirmek, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak" temel ilkelerden biri olarak belirlenmiş ülkemizde sosyal hizmetler uygulamalarının tamamının ülke kalkınma hedeflerini de destekleyecek şekilde performans ortaya koyabilmesi için sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren tüm kamu kurum ve kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, STK'lar ve özel sektörün birbiri ile koordineli çalışması, sosyal hizmetlerin belli bir kalite ve verimliliği yakalayacak şekilde sunulması gerektiği belirtilerek "koordinasyon, danışmanlık ve rehberlik" edecek bir sisteme ihtiyaç duyulduğu

açıkça ifade edilmiştir (SHÇEK Stratejik Plan 2010–2014, 2009: 42). Nitekim 2010–2014 yıllarını kapsayan söz konusu Stratejik Plan’da “kurum mevzuatında yerel yönetimlere devirle ilgili gerekli değişiklikleri yapmak” temel amaç ana hedef olarak belirtilmiştir (SHÇEK Stratejik Plan 2010–2014, 2009: 129).

Mevcut durumda, sosyal hizmetler ile ilgili tüm taraflar, hâlihazırdaki sistemin artık sürdürülemez hale geldiği; kısa vadeli ve dar kapsamlı düzenlemelerle sorunların giderilemeyeceği; sağlıklı ve sürdürülebilir bir sistemi oluşturmak için köklü değişiklikler içeren yeniden yapılanmaya gidilmesi konusunda hem fikirdirler. Ancak tartışma yeniden yapılanmanın kapsamı ve aktörlerindeki değişimin ne tür statü kayıplarına yol açacağı düşüncesi üzerinde kilitlenmiş gözükmektedir.

SONUÇ

Günümüzde Rio Deklarasyonu (1992) ve Habitat II (1996) eylem planları ve diğer düzenlemelerin etkisiyle sosyal hizmet alanında yerel yönetimler, STK’lar, özel kuruluşlar ve diğer kamu kurum ve kuruluş çalışmaları giderek artmaktadır. Bu yaygınlaşma bir yandan toplumun geniş kesimlerine ulaşma imkanını artırmakta iken diğer yandan da koordinasyonsuz çalışmalar ile kaynakların etkin kullanılamaması ve kalıcı çözümler üretilmemesi riskini beraberinde getirmektedir. Ancak yerel yönetimlerin sosyal hizmetlere, muhtaç kişilere, ailenin, çocukların, engellilerin korunmasına, maddi ve manevi kalkınmaya destek veren, dayanışmayı teşvik eden, işsizliği önleyen sosyal politikalar yürütmesine bugün her zamankinden daha fazla destek duyulmaktadır.

Türkiye Avrupa Birliği’ne (AB) 1959 yılında üyelik başvurusunda bulunmuştur. 1999 yılında “aday ülke” sıfatını kazanmıştır. AB’nin Kopenhag Zirvesi’nde belirlediği kriterleri karşılamak için de mevzuatta ve uygulamada uyumlaştırma ve Avrupa ülkeleri standartlarına erişme çabalarını çağdaş ve demokratik yaşama dair hemen her alanda sürdürmektedir. Bu çabalar doğal olarak sosyal hizmetleri ve mevzuatını da içermektedir. Sosyal devlet ilkesini benimsemiş olan Türkiye’de AB üyeliğinin kabul edilmesi için ekonomik, sosyal ve siyasi anlamda birliğin şartlarını yerine getirme çabası içindedir. Bu amaçla gerek ekonomi ve gerekse sosyal alanda bir dizi yapısal düzenlemeler yapılmaktadır. Geniş anlamda sosyal politika, daha dar anlamda ise sosyal güvenlik ve sosyal hizmetler sisteminde bir dizi reform çalışmaları da halen devam etmektedir.

Avrupa Birliği’ne üyelik sürecinin ülkemize olumlu mu, olumsuz mu yansıyacağı tartışılırken, tartışılması gereken önemli bir nokta da, sosyal hizmetler alanında yapılan düzenlemelerin sistemi ileriye mi götüreceği, yoksa tıkanıklıkların devam mı edeceği doğrultusunda olmalıdır. Zira ülkemizde yerel yönetim-

ler ve sosyal güvenlik sistemi artık yapılan düzenlemelere değişmiştir ve bu değişimin sosyal hizmetlerin kurumsal yapısına yansımaları kaçınılmaz olacaktır.

Ancak Türkiye genelinde yerel yönetimlerce gerçekleştirilen sosyal hizmetlerin istenilen düzeyde gerçekleştirilebilmesi için öncelikle yerel yönetim sisteminin merkezi yönetimle bir bütünlük içerisinde yapısal ve fonksiyonel olarak güçlendirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte akıldan çıkarılmaması gereken bir diğer şey yalnızca hizmet verilen kesime yakınlık unsurunun tek başına verilecek hizmetin etkinliğini ve kalitesini arttıramayacağıdır. Yerel yönetimlerin sayılan ve sayılmayan hizmetleri arasındaki önceliği, mali durumu ve hizmetin aciliyetine göre belirlemesi durumunda da ciddi sorunların ortaya çıkacağı göz ardı edilmemelidir.

Bununla birlikte SHÇEK tarafından gerçekleştirilen ve başarılı bulunan birçok hizmetin mahalli katkılarla ve işbirliği ile yürütülen hizmetler olduğu, il özel idareleri, belediyeler ve sivil toplum kuruluşlarından maddi destek ve işbirliği sağlanamayan hizmetlerin yeterince etkin ve verimli olamadığı da bilinen bir gerçektir.

Bu sebeple sosyal hizmetler ve yerel yönetimlerin kemikleşmiş sorunları bir realite olarak kabul edilmeli fırsat-tehdit analiz çerçevesinde ülkenin kendine özgü koşullarını ve bölgesel gelişmişlik sorunlarını göz ardı etmeden değerlendirmek daha sağlıklı bir yaklaşım olacaktır.

Türkiye özelinde, başta SHÇEK Genel Müdürlüğü olmak üzere birçok kurum sosyal hizmetler sisteminin yeniden yapılandırılmasıyla ilgili çalışmalar yapmıştır. Sistemin sorunları ayrıntılı olarak bilinmektedir. Bazı konularda sisteme taraf olanlar arasında görüş ayrılıkları bulunsa da, kapsamlı bir düzenleme ihtiyacı bütün kesimlerce kabul edilmektedir. Sorunların tespitinin yanı sıra, muhtemel çözümler hakkında yapılmış alternatif çalışmalar da mevcuttur. Bir başka deyişle, sistemin iyileştirilmesi ve uzun dönemde sürdürülebilir bir yapıya dönüşmesi için yapılması gerekenler büyük ölçüde bilinmektedir. Sonuçta, bir çok başka alanda olduğu gibi bu alanda da uzun dönemde sürdürülebilir bir çözüm siyasi otoritenin tercihine ve kararlılığına endekslenmiş gözükmektedir.

KAYNAKLAR

Apan, Ahmet, (2007), "AB'de Ve Ülkemizde Sosyal Yardımlar Ve Sosyal Hizmetler", İdarecinin Sesi Dergisi, Sayı: Eylül – Ekim, s. 6-11.

Belediye Kanunu. Resmi Gazete, 25874: 13 Temmuz 2005.

Büyükşehir Belediyesi Kanunu. Resmi Gazete, 25531: 23 Temmuz 2004.

Devlet Planlama Teşkilatı,(2000), 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara: DPT Yayınları.

Devlet Planlama Teşkilatı,(2003), Kamu Yönetiminin İyileştirilmesi ve Yeniden Yapılandırılması Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara: DPT Yayınları.

Erençin, Arif,(2007), "Yerinden Yönetim ve Türkiye'de Reform Süreci", Mülkiye Dergisi, c. 31/ sayı 254.

Ergenç, Sedat(2009), "Sosyal Politikalarda ve Sosyal Hizmetlerde Değişim Süreci(Yeni Bir Model Önerisi)", Denetim Dergisi, Sayı:1, s.35-41.

Ergun, Turgay – Polatoğlu, Aykut(1992), Kamu Yönetimine Giriş, Ankara: TODAİE Yayınları, No:241,

Güler, Birgül Ayman, Devlette Reform, http://www.zmo.org.tr/odamiz/devlette_reform.php,(22.05.2005).

Ersöz, H. Yunus, Sosyal Politika - Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi, <http://iibf.kocaeli.edu.tr/ceko/armaganlar/tokerdereli/35.pdf>(05.05.2009).

İl Özel İdaresi Kanunu. Resmi Gazete, 25745: 04 Mart 2005.

Kaya Projesi Raporu, Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu, Ankara: TODAİE Yayını, No:247, 1992.

Köseçik, Muhammet – Özgür, Hüseyin(2005), Yerel Yönetimlerde Reform: Geleneksel Modelin Değişim Süreci Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar–1, Ankara: Nobel Yayımları.

SHÇEK Genel Müdürlüğü, (2009), Stratejik Plan 2010–2014,

SHÇEK Kanunu, Resmi Gazete, 18059; 27 Mayıs 1983:3/a.

Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması Çalıştayı Raporu, (2006),

T.C. Anayasası(2009), Hukuk Cep Kitapları Dizisi, Ankara: Seçkin Yayıncılık,

T.C. Başbakanlık(2003), Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı, T.C. Başbakanlık Yayını, Ankara, s. 11-66.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, Türkiye'de Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler Alanındaki Yasal ve Kurumsal Yapının İncelenmesi, Aile, Çocuk, Özürlü, Yaşlı ve Diğer Kişilere Götürülen Sosyal Hizmetlerin ve Sosyal Yardımların Genel Olarak Değerlendirilmesi, Bu Hizmetlerin Düzenli ve Verimli Şekilde Yürütülmesinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Hakkında Araştırma ve İnceleme Raporu, Sayı: 2009/4, www.tccb.gov.tr/sayfa/cumhurbaşkanligi/ddk/2009.

www.shcek.gov.tr/kurumsal_bilgi/mevzuat/Kanunlar/Kurum_Kanun_Taslagi/Kanun_Tasarisi.doc -(08.05.2009).

Yerel Yönetimler ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İşbirliği Çalışma Raporu, (2005).

